

КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ

У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Навчальний посібник

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора
О. М. Литвинова

100-річчя

підготовки охоронців
правопорядку в Харкові

1917-2017 рр.

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет
внутрішніх справ

КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Навчальний посібник

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора
О. М. Литвинова*

Харків
Константа
2017

УДК 343.35-057.36(477)

ББК 67.9(4УКР)308.17

К32

Авторський колектив:

доктор юридичних наук, професор Харченко В. Б. (тема 5); доктор юридичних наук, професор Емельянов В. П. (тема 6); доктор юридичних наук, професор Житний О. О. (тема 1); доктор юридичних наук, доцент Орлов Ю. В. (тема 13); доктор юридичних наук Бандурка І. О. (тема 10); доктор юридичних наук, доцент Яценко А. М. (тема 15); доктор юридичних наук, доцент Митрофанов І. І. (теми 8, 12); доктор юридичних наук, доцент Сотула О. С. (тема 2); доктор юридичних наук, доцент Храмцов О. М. (тема 3); доктор юридичних наук, доцент Павликівський В. І. (тема 12); доктор юридичних наук Веприцький Р. С. (тема 4); кандидат юридичних наук, доцент Васильев А. А. (тема 6); кандидат юридичних наук, доцент Шульга А. М. (тема 7); кандидат юридичних наук, доцент Пашнев Д. В. (тема 13); кандидат юридичних наук, доцент Кондратов Д. Ю. (тема 5); кандидат юридичних наук, доцент Фіалка М. І. (тема 11); кандидат юридичних наук, доцент Володавська О. С. (тема 14); кандидат юридичних наук Казначеева Д. С. (тема 9); кандидат юридичних наук Юртаєва К. В. (тема 9); кандидат юридичних наук, доцент Черевко К. О. (тема 4); кандидат юридичних наук Цвіркун Н. Ю. (тема 7); кандидат юридичних наук Шевчук Т. А. (тема 10); кандидат юридичних наук Гладкова Є. О. (тема 11); Фоменко М. В. (тема 12)

Рецензенти:

доктор юридичних наук, професор О. М. Джусжа;
доктор юридичних наук, професор Т. А. Денисова

Рекомендовано Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 31 жовтня 2017 р. (протокол № 11)

К32 **Кваліфікація** злочинів у діяльності Національної поліції України : навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Литвинова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : Константа, 2017. – 448 с.

ISBN 978-966-342-390-6

У навчальному посібнику розглянуто основні питання навчальної дисципліни «Кваліфікація злочинів», її загальні засади, принципи та етапи, а також питання кваліфікації основних видів злочинів за главами Особливої частини Кримінального кодексу України, які найчастіше зустрічаються в діяльності служб і підрозділів Національної поліції України.

Для курсантів і студентів вищих навчальних закладів юридичного профілю, викладачів, аспірантів та ад'юнктів, науковців, практичних працівників, а також широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою протидії злочинності.

УДК 343.35-057.36(477)

ББК 67.9(4УКР)308.17

ISBN 978-966-342-390-6

© Авторський колектив, 2017
© Литвинов О. М., загальне редагування, 2017
© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2017

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
ТЕМА 1. Загальні засади кримінально-правової кваліфікації злочинів.....	4
ТЕМА 2. Кваліфікація злочинів проти життя та здоров'я особи.....	21
ТЕМА 3. Кваліфікація злочинів проти волі, честі та гідності особи.....	57
ТЕМА 4. Кваліфікація злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.....	73
ТЕМА 5. Кваліфікація злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав свобод людини та громадянина	92
ТЕМА 6. Кваліфікація злочинів проти власності	126
ТЕМА 7. Кваліфікація злочинів у сфері господарської діяльності	161
ТЕМА 8. Кваліфікація злочинів проти громадської безпеки	209
ТЕМА 9. Кваліфікація злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту	269
ТЕМА 10. Кваліфікація злочинів проти громадського порядку та моральності	287
ТЕМА 11. Кваліфікація злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення	310
ТЕМА 12. Кваліфікація злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів.....	333
ТЕМА 13. Кваліфікація злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.....	388
ТЕМА 14. Кваліфікація злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг	402
ТЕМА 15. Кваліфікація злочинів проти правосуддя.....	427
ДОДАТКИ	443
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК	444

ТЕМА 11

Кваліфікація злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення

1. Кваліфікація контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305 КК).
2. Кваліфікація незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК).
3. Кваліфікація посіву або вирощування снотворного маку чи конопель (ст. 310 КК).
4. Кваліфікація незаконного введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 314 КК).
5. Кваліфікація схилення до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 315 КК).
6. Кваліфікація незаконного публічного вживання наркотичних засобів (ст. 316 КК).
7. Кваліфікація організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 317 КК).

1. Кваліфікація контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305 КК)

Загальні питання кваліфікації контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів	<i>Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, тобто їх переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю (ч. 1 ст. 305)</i>
---	---

Під час кваліфікації злочинів, предметом яких є наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги, обладнання, призначене для виготовлення цих засобів, речовин, їх аналогів, або прекурсори (ст. 305–320 Кримінального кодексу України), необхідно керуватись такими нормативно-правовими актами:

- закон України від 15.02.1995 № 60/95-ВР «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори»;
- закон України від 15.02.1995 № 62/95-ВР «Про заходи проти дії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними»;

– Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, який затверджується та змінюється Кабінетом Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері охорони здоров'я (далі – Перелік);

– Таблиці невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться в незаконному обігу, що затверджуються спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я (далі – Таблиці).

Так, діючи умисно та усвідомлюючи протиправність своїх дій, гр. Т. 26.06.2016 о 13 год. 40 хв., слідуючи з Республіки Польща в Україну у міжнародному пункті пропуску через державний кордон України для автомобільного сполучення «Устилуг» Волинської митниці ДФС, розташований на території м. Устилуг Володимир-Волинського району Волинської області, як пасажир легкового автомобіля марки «Тойота Авенсис Версо», реєстраційний номер (...), перемістив через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, у спосіб, що утруднював виявлення, три паперові згортки з речовиною темно-зеленого кольору рослинного походження, яка містила в собі особливо небезпечний наркотичний засіб, обіг якого заборонено, – канабіс, і предмет циліндричної форми з чотирма отворами для куріння вказаного особливо небезпечного наркотичного засобу з екстрактом канабісу.

З метою утруднення виявлення під час митного контролю, Т. приховав вказані предмети в бокових кишенях сумки чорного кольору, що була поміщена між сидіннями водія і пасажирів вказаного вище транспортного засобу, та не повідомив про їх наявність інспекторам Волинської митниці ДФС та службовцям Державної прикордонної служби України під час усного опитування.

Під час проведення прикордонно-митного контролю зазначених три паперових згортки, які містили в собі особливо небезпечний наркотичний засіб – канабіс, вагою, відповідно, 1,401 г, 0,114 г та 0,073 г, а також предмет циліндричної форми з чотирма отворами для куріння вказаного особливо небезпечного наркотичного засобу з екстрактом канабісу вагою 0,013 г були виявлені працівником Волинської митниці ДФС та вилучені слідчими Управління СБУ у Волинській області.

Згідно з висновком експерта Волинського НДЕКЦ МВСУ від 06.10.2016 № 289/289, вилучені у Т. та надані на дослідження речовини рослинного походження у трьох паперових згортках являють собою особливо небезпечний наркотичний засіб, обіг якого заборонено – канабіс. Маса канабісу у перерахунку на висушену речовину, відповідно, становить 0,401 г, 0,114 г і 0,073 г. Загальна маса канабісу становить 1,588 г. Нашарування речовин коричневого кольору на наданому на дослідження предметі циліндричної форми з чотирма отворами являє особливо небезпечний наркотичний засіб – екстракт канабісу, масою (в перерахунку на висушену речовину) 0,013 г.

Для правильної кваліфікації такого діяння, як контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів

необхідно обов'язково встановити такі ознаки: предмет злочину, суспільно небезпечне діяння та ознаки суб'єктивного характеру.

Предметом цього злочину є наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги, прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби.

Наркотичні засоби – це речовини природного та синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними, включені у відповідний Перелік. Найбільше розповсюдження в Україні має нелегальний обіг наркотиків рослинного походження (маку або макової соломи й різних сортів конопель), із лікарських препаратів і речовин – кодеїн, кокаїн, морфін, омнопон. Останнім часом почастишали випадки заведення в Україну героїну та інших так званих «важких» наркотиків.

Психотропні речовини – це включені до відповідного Переліку речовини природного чи синтетичного походження, препарати та природні матеріали, здатні викликати стан залежності та чинити депресивний або стимулюючий вплив на центральну нервову систему чи викликати порушення сприйняття, емоцій, мислення або поведінки, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними (ДЕТ, ДМТ, ЛСД, мескалін, алобарбітал тощо).

Аналоги наркотичних засобів та психотропних речовин – це заборонені до обігу в Україні речовини природного чи синтетичного походження, не включені до Переліку, хімічна структура та властивості яких подібні до хімічної структури й властивостей наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких ці речовини відтворюють.

Прекурсори – це речовини та їх солі, що використовуються для виробництва чи виготовлення наркотичних засобів і психотропних речовин, включених до Переліку.

Фальсифіковані лікарські засоби – це лікарські засоби, умисно промарковані не ідентично (невідповідно) відомостям (одній або декільком із них) про лікарські засоби із відповідною назвою, що внесені до Державного реєстру лікарських засобів України, а так само лікарські засоби, умисно підроблені іншим способом, що не відповідають відомостям (одній або декільком із них), у тому числі складу, про лікарський засіб із відповідною назвою, що внесені до Державного реєстру лікарських засобів України.

Суспільно небезпечне діяння передбачено законодавцем як дві альтернативні форми дії: 1) переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів через митний кордон України поза митним контролем 2) приховування зазначених вище предметів від митного контролю.

Переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів через митний кордон України поза митним контролем треба розуміти як їх переміщення через митний

кордон України поза місцем розташування митного органу (тобто поза зонами митного контролю) або поза часом здійснення митного оформлення, або з використанням незаконного звільнення від митного контролю внаслідок зловживання посадовими особами митного органу своїм службовим становищем.

Приховування зазначених вище предметів від митного контролю – це їх переміщення через митний кордон України з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів чи способів, що ускладнюють їх виявлення, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи одержаних незаконним шляхом чи таких, що містять неправдиві дані.

Якщо предмети контрабанди виявлено під час огляду чи перегляду речей або ж особистого огляду під час виїзду за межі України, вчинене кваліфікується за ст. 15 і 305 КК.

До обов'язкових **суб'єктивних ознак** відносять вину у формі прямого умислу та обов'язкові ознаки суб'єкта злочину (фізична, осудна особа, яка до вчинення злочину досягла 16-річного віку).

Особливості кваліфікації контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за наявності кваліфікуючих ознак	Кваліфікуючими ознаками є такі: • ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, а також якщо предметом цих дій були особливо небезпечні наркотичні засоби чи психотропні речовини або наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби у великих розмірах (ч. 2 ст. 305); • контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, вчинена організованою групою, а також якщо предметом контрабанди були наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби в особливо великих розмірах (ч. 2 ст. 305)
---	--

Контрабанда, вчинена повторно, є такою тоді, коли особа вчиняє два або більше злочинів, передбачених ст. 305 КК.

Контрабанда, вчинена за попередньою змовою групою осіб визнається такою, якщо її спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне його вчинення.

Контрабанда, вчинена організованою групою, визнається такою, якщо в її готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

Поняття «великий та особливо великий розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів» визначається спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я. Відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я «Про затвердження таблиць ...» розміри наркотичних засобів визначаються на підставі існуючої практики боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів та з урахуванням існуючої міжнародної практики, що ґрунтується на визначеній добовій дозі за даними Міжнародного комітету з контролю за наркотиками ООН.

Розмежування із суміжними складами злочинів		
	ст. 305 («Контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів»)	ст. 201 («Контрабанда»)
Предмет злочину	Наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги, прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби	Культурні цінності, отруйні, сильнодіючі, вибухові речовини, радіоактивні матеріали, зброя або боеприпаси (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частини вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації

2. Кваліфікація незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК)

Загальні питання кваліфікації незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів	Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ч. 1 ст. 307)
---	--

Для правильної кваліфікації такого діяння, як незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів необхідно обов'язково встановити такі ознаки: предмет злочину, суспільно небезпечне діяння та ознаки суб'єктивного характеру.

Предмет злочину утворюють наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги (їх поняття див. у ст. 305 КК).

Суспільно небезпечне діяння передбачено законодавцем як вичерпні альтернативні форми дії, а саме незаконні виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання, а також збут.

Так, реалізуючи свій злочинний умисел, спрямований на збут психотропних речовин, С., 03.07.2014, близько 12 год. 50 хв, перебуваючи на території ТОВ «Профі груп Україна» по вул. Берегівська об'їзна, 7 «Б» у м. Мукачево, незаконно придбав у громадянина Б. психотропну речовину – «амфетамін» за 100 грн, яку 03.07.2014 о 13 год. 39 хв, перебуваючи на узбіччі позаду приміщення кафе «Кайрос» у м. Мукачево по вул. Берегівська об'їзна, 120 «А», умисно, повторно, з корисливих спонукань, усвідомлюючи протиправний характер своїх дій, їх карність та настання суспільно небезпечних наслідків, під час проведення оперативної закупки психотропної речовини «амфетамін» шляхом продажу за 180 гривень, незаконно збув громадянину під вигаданими анкетними даними – Ш. паперовий згорток, усередині якого була порошкоподібна речовина блідо-жовтого кольору, яка згідно з висновком експерта містить психотропну речовину амфетамін, об'єм якої обмежено, вагою 0,0482 г.

Під **незаконним виробництвом** наркотичних засобів та/або психотропних речовин слід розуміти всі дії, пов'язані із серійним одержанням наркотичних засобів, психотропних речовин з хімічних речовин та/або рослин, включно з відокремленням частин рослин або наркотичних засобів або психотропних речовин від рослин, з яких їх одержують, здійснені всупереч установленому законом порядку.

Під **серійним одержанням** наркотичних засобів, психотропних речовин з хімічних речовин та/або рослин слід розуміти виробничий процес, спрямований на отримання партій наркотичних засобів, психотропних речовин за відповідною технологією, стандартом чи зразком.

Незаконне виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин – це всі дії (включно з рафінуванням, підвищенням у препараті концентрації наркотичних засобів і психотропних речовин чи їх переробкою), здійснені всупереч встановленого законом порядку, у результаті яких на основі наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів наркотичних засобів і психотропних речовин одержуються готові для використання та/або вживання форми наркотичних засобів, психотропних речовин або лікарських засобів, що їх містять, чи інші наркотичні засоби або психотропні речовини.

Під **незаконним виготовленням** прекурсорів слід розуміти процес їх одержання з відповідної вихідної сировини у будь-який

спосіб та в будь-якому вигляді (порошку, рідини, суміші тощо) приготування шляхом змішування різних хімічних препаратів або хімічного синтезу (реакції).

Незаконним придбанням наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів необхідно вважати їх купівлю, обмін на інші товари або речі, прийняття як плати за виконану роботу чи надані послуги, позики, подарунка або як сплату боргу, а також привласнення знайденого. Під незаконним придбанням розуміється також збирання залишків наркотиковмісних рослин на пожнивних земельних площах після зняття з них охорони, на земельних ділянках громадян, а також збирання таких дикорослих рослин чи їх частин на пустирях.

Під **незаконним зберіганням** треба розуміти будь-які умисні дії, пов'язані з фактичним незаконним перебуванням наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів чи прекурсорів у володінні винної особи (вона може тримати їх при собі, у будь-якому приміщенні, сховищі або в іншому місці). Відповідальність за незаконне зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів настає незалежно від його тривалості.

Незаконне перевезення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів полягає в умисному переміщенні їх будь-яким видом транспорту в межах території України з порушенням порядку і правил, установлених чинним законодавством.

Від перевезення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів слід відрізняти їх перенесення з одного місця в інше, під час якого транспорт не використовується. Такі дії мають розглядатись як зберігання цих засобів і речовин.

Незаконне пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів – це незаконне переміщення їх у просторі шляхом відправлення поштою, багажем, посильним або в інший спосіб з одного місця в інше в межах території України.

Під **незаконним збутом** наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів треба розуміти будь-які оплатні чи безоплатні форми їх реалізації всупереч закону, а саме продаж, дарування, обмін, сплату боргу, позику, введення володільцем цих засобів або речовин ін'єкцій іншій особі за її згодою тощо.

Момент завершення злочину:

- з моменту вчинення однієї із зазначених у диспозиціях розглянутих статей альтернативних дій;
- незаконне виготовлення наркотичних засобів та/або психотропних речовин утворює закінчений склад злочину з моменту, коли почали вчинятися дії, спрямовані на одержання таких засобів чи речовин, готових до вживання, або на рафінування чи підвищення у препаратах їх концентрації;

- у разі незаконного пересилання - з моменту оформлення й відправлення посилки, багажу, листа чи бандеролі з цими засобами або речовинами незалежно від того, отримав їх адресат чи ні.

До обов'язкових **суб'єктивних ознак** відносять вину у формі прямого умислу, мету збуту та обов'язкові ознаки суб'єкта злочину (фізична, осудна особа, яка до вчинення злочину досягла 16-річного віку).

Особливості кваліфікації незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за наявності кваліфікуючих ознак	Кваліфікуючими ознаками є такі: • ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 308-310, 312, 314, 315, 317 цього Кодексу, або із залученням неповнолітнього, а також збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян, або збут чи передача цих речовин у місця позбавлення волі, або якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги у великих розмірах чи особливо небезпечні наркотичні засоби або психотропні речовини (ч. 2 ст. 307); • дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, а також якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги в особливо великих розмірах, або вчинені із залученням малолітнього або щодо малолітнього (ч. 3 ст. 307).
--	--

Учинення діяння повторно - див. аналіз ст. 305 КК.

Учинення діяння за попередньою змовою групою осіб - див. аналіз ст. 305 КК.

Учинення діяння особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 308-310, 312, 314, 315, 317 КК, є таким тоді, коли вчиненню злочину, передбаченому ст. 307 КК, передувало також вчинення тією самою особою одного зі злочинів, передбачених будь-якою частиною ст. 308-310, 312, 314, 315 або 317 КК.

Учинення діяння із залученням неповнолітнього - це фактичне втягнення неповнолітнього дорослою людиною шляхом психічного, фізичного впливу або в інший спосіб у незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів або психотропних речовин. Неповнолітній у межах складу цього злочину - це особа у віці від 14 до 18 років.

Збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у місцях, призначених для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян - це вчинення суспільно небезпечних дій у школах, училищах, коледжах, технікумах, вищих навчальних закладах,

стадіонах, палацах спорту або культури, театрах, кінотеатрах, залах й майданчиках для дискотек та естрадних виступів тощо (як внутрішні приміщення, так і території, що прилягають до названих будівель). Під іншими місцями масового перебування громадян розуміються вокзали, пристані, місця масового відпочинку – багатолюдні пляжі, парки, ринки тощо.

Збут чи передача відповідних речовин у місця позбавлення волі – це вчинення суспільно небезпечних дій у кримінально-виконавчих установах, слідчих ізоляторах, ізоляторах тимчасового тримання, гауптвахтах тощо.

Поняття «**великий та особливо великий розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів**» – див. аналіз ст. 305 КК.

Учинення діяння організованою групою – див. аналіз ст. 305 КК.

Учинення діяння із залученням малолітнього – це фактичне втягнення малолітнього дорослою людиною шляхом психічного, фізичного впливу або в інший спосіб у незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів або психотропних речовин. Малолітній у межах складу цього злочину – це особа у віці до 14 років.

Учинення діяння щодо малолітнього розуміється як те, що останньому збуваються, пересилаються тощо з метою збуту наркотичні засоби або психотропні речовини.

Розмежування із суміжними складами злочинів		
Мета злочину	ст. 307 («Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів»)	ст. 309 («Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту»)
	Присутня мета збуту	Відсутня мета збуту

3. Кваліфікація посіву або вирощування снотворного маку чи конопель (ст. 310 КК)

Загальні питання кваліфікації посіву або вирощування снотворного маку чи конопель	Незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку в кількості від ста до п'ятисот рослин чи конопель у кількості від десяти до п'ятдесяти рослин (ч. 1 ст. 310)
---	---

Для правильної кваліфікації такого діяння, як посів або вирощування снотворного маку чи конопель обов'язково треба встановити такі ознаки: предмет злочину, суспільно небезпечне діяння та ознаки суб'єктивного характеру.

У кінці травня 2016 р. гр. А., перебуваючи на присадибній ділянці свого домоволодіння (...), виявив кущі рослин коноплі, що ростуть. Після того А., маючи умисел на незаконне вирощування вказаних рослин коноплі для їх власного подальшого вживання як наркотичного засобу шляхом куріння, почав здійснювати догляд за цими коноплями шляхом їх прополювання та поливу чайовим напоєм. Продовжуючи свої злочинні дії, А. на початку червня 2016 р. з метою пришвидшення дозрівання рослин коноплі для її подальшого особистого вживання як наркотичного засобу пересадив одну рослину коноплі шляхом виривання її із землі присадибної ділянки та поміщення до полімерного квіткового горщика із землею, де незаконно продовжив її вирощування у приміщенні ванної кімнати свого будинку шляхом поливу чайовим напоєм. У процесі проведення обшуку 14.06.2016 за місцем проживання А. (...) виявлено та вилучено на присадибній ділянці ростучі трав'янисті рослини зеленого кольору в кількості 32 одиниці, що ростуть; у приміщенні ванної кімнати будинку в полімерному квітковому горщику із землею – трав'янисту рослину зеленого кольору, що росте, в кількості 1 одиниці, а всього 33 одиниці.

Відповідно до висновку експерта № 839 від 24.06.2016 надані на дослідження трав'янисті рослини зеленого кольору в кількості 33 одиниць мають ботанічні ознаки рослини роду коноплі (*Cannabis*), містять психоактивну речовину – тетрагідроканабінол, є рослинами роду коноплі (*Cannabis*) і належать до рослин, які містять наркотичні засоби та психотропні речовини й обіг яких допускається для промислових цілей.

Предмет злочину утворюють снотворний мак і конопля.

Маки снотворний та опійний – це різні сорти маку, які містять алкалоїди опіуму (морфін, кодеїн, тебаїн тощо). Поширеним є виготовлення макової соломки. Це зібрані в будь-який спосіб стебла й коробочки будь-якого сорту снотворного маку (за винятком власне макового насіння) в цілому вигляді або подрібнені аж до порошкоподібного вигляду. Нерідко з макової соломки в різні способи (наприклад шляхом виділення наркотично активних алкалоїдів водою або органічними розчинниками) отримують опій екстракційний в розчиненому, смолоподібному або твердому стані.

Коноплі (канабіс), поширені назви: посівні (звичайні, культурні), іноді індійські коноплі – однорічна рослина, в якій плодоносні та квітучі верхівки (суцвіття), пилок і смола містять тетрагідроканнабінол – наркотично активний алкалоїд. Наркотичні засоби конопляної групи – марихуана, гашиш, смола канабісу, гашишне масло, всі ізомери тетрагідроканнабінолу.

Для кваліфікації важливо враховувати кількість рослин: снотворного маку – від ста до п'ятисот рослин, конопель – від десяти до п'ятдесяти рослин.

Суспільно небезпечне діяння передбачено законодавцем як дві альтернативні форми дії, а саме незаконний посів або незаконне вирощування.

Посів снотворного маку чи коноплі – це дії, спрямовані на висів насіння рослин або розсади без належного дозволу на будь-яких земельних ділянках, як спеціально підготовлених, так і порожніх. Придбання насіння, його пророщування, а також придбання розсади з метою подальшого вирощування маку снотворного чи конопель слід кваліфікувати як готування до вчинення злочину, передбаченого ст. 310 КК.

Способи, засоби посіву, а також його місце (присадибні ділянки, поля господарств, пустирі) значення для кваліфікації не мають.

Вирощування снотворного маку чи коноплі – це догляд (рихлення, прополювання, букетування, прорідження, полив, підживлення тощо) за посівами та сходами з метою доведення їх до стадії дозрівання. Для кваліфікації діяння не має значення, посадив ці рослини сам винний, висіяні вони будь-ким іншим або є дикорослими.

Злочин вважається **закінченим з моменту** внесення насіння або посадки розсади в ґрунт чи виконання будь-яких дій з догляду за рослинами.

До обов'язкових **суб'єктивних ознак** відносять вину у формі прямого умислу та обов'язкові ознаки суб'єкта злочину (фізична, осудна особа, яка до вчинення злочину досягла 16-річного віку).

Особливості кваліфікації посіву або вирощування снотворного маку чи конопель за наявності кваліфікуючих ознак	Кваліфікуючими ознаками є такі: ● вчинення діяння особою, яка була засуджена за цією статтею чи яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 307, 309, 311, 317 Кримінального кодексу; ● вчинення діяння за попередньою змовою групою осіб з метою збуту; ● незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку в кількості п'ятисот і більше рослин чи конопель у кількості п'ятдесят і більше рослин (ч. 2 ст. 310)
---	---

Учинення діяння особою, яка була засуджена за цією статтею чи яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 307, 309, 311, 317 КК, є таким тоді, коли вчиненню злочину, передбаченого ст. 310 КК, передувало також учинення тією самою особою одного зі злочинів, передбачених будь-якою частиною ст. 307, 309, 311 або 317 КК.

Учинення діяння за попередньою змовою групою осіб з метою збуту визнається вчиненим, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне його вчинення та мали мету збуту предметів злочину.

Відмежування злочинного діяння від незлочинного		
Предмет злочину	ст. 310 («Посів або вирощування снотворного маку чи конопель»)	ст. 106-2 КУпАП («Незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку чи конопель»)
	Мак у кількості від 100 рослин; коноплі у кількості від 10 рослин	Мак к кількості до 100 рослин; коноплі у кількості до 10 рослин

Розмежування із суміжними складами злочинів		
Суспільно-небезпечне діяння	ст. 310 («Посів або вирощування снотворного маку чи конопель»)	ст. 320 («Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів»)
	Порушення встановлених правил посіву або вирощування маку снотворного чи конопель	Порушення правил виробництва, виготовлення, зберігання, обліку, відпуску, розподілу, торгівлі, перевезення, пересилання чи використання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, призначених для виробництва чи виготовлення цих засобів (речовин)

4. Кваліфікація незаконного введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 314 КК)

Загальні питання кваліфікації незаконного введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів	Незаконне введення будь-яким способом наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в організм іншої особи проти її волі (ч. 1 ст. 314)
---	---

Для правильної кваліфікації такого діяння, як незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів необхідно обов'язково встановити такі ознаки: предмет злочину, суспільно небезпечне діяння та ознаки суб'єктивного характеру.

Предмет злочину утворюють наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги (їх поняття див. у ст. 305 КК).

Суспільно небезпечне діяння передбачено законодавцем у формі дії, а саме незаконне введення в будь-який спосіб наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в організм іншої особи.

У період з 02.02.2009 по 01.10.2015 гр. В. обіймала посаду сестри медичної (процедурної) наркологічного відділення № 1 Комунального закладу охорони здоров'я «Харківський обласний наркологічний диспансер» у зв'язку з чим була обізнана з формами та методами лікування осіб від наркотичної залежності та пов'язаних із цим синдромів.

У червні 2015 р. до В., що перебувала за місцем роботи, звернулися громадяни О. (...) та Н. (...), які відрекомендувались співробітниками організації «Наркологічний центр Ренесанс» (м. Харків, вул. Нижня Гітська, 6.150, далі – «Ренесанс»), яка надає послуги з лікування осіб від наркотичної та алкогольної залежності. Під час розмови, що виникла, вказані особи запропонували В. за матеріальну винагороду здійснювати незаконну лікувальну діяльність, а саме проводити медичний огляд наркотично та алкогольно залежних осіб, призначати їм лікарські засоби та здійснювати медичні процедури, у тому числі інфузії та ін'єкції, у приміщеннях «Ренесансу».

В., усвідомлюючи, що вказана організація не має необхідних дозвільних документів у сфері лікувальної діяльності або поводження із наркотичними засобами та психотропними речовинами, а також те, що вона не має права надавати вказані послуги у приміщенні «Ренесансу», дала свою згоду. Після цього В. починаючи із середини червня 2015 р. (більш точна дата не встановлена), почала здійснювати незаконну лікувальну діяльність у приміщеннях реабілітаційного центру «Ренесанс», яка полягала в обстеженні хворих осіб та призначенні їм лікування з використанням лікарських засобів та проведенням медичних процедур.

Під час здійснення зазначеної незаконної лікувальної діяльності В. з метою усунення найбільш вираженого абстинентного синдрому в осіб, які перебували у приміщеннях реабілітаційного центру «Ренесанс», ухвалили рішення щодо вчинення незаконного придбання, перевезення з метою подальшого збуту психотропної речовини «Діазепам», яка входить до лікарського засобу «Сібазон», що використовується для лікування наркотично та алкогольно залежних осіб.

Для зазначеної мети В. на початку листопада 2015 р. підшукала нестановленого чоловіка на ім'я «Р.», який здійснював незаконний продаж лікарських засобів, у якого разом з іншими лікарськими засобами без необхідних дозвільних документів здійснила придбання семи 2-мл ампул лікарського засобу «Сібазон», які містили по 10 мг діючої

психотропної речовини «Діазепам» у кожній ампулі. Після цього В. незаконно перемістила лікарський засіб «Сібазон» до приміщення «Ренесансу», де, керуючись єдиним злочинним наміром, спрямованим на введення до організму наркотично та алкогольно залежних осіб лікарського засобу «Сібазон» з метою усунення у них абстинентного синдрому, в період часу з 30.11.2015 по 25.02.2016 шляхом тотожних діянь – ін'єкцій, здійснила збут раніше придбаного лікарського засобу «Сібазон» з діючою психотропною речовиною «Діазепам».

Так, В. у період з 30.11.2015 по 02.12.2015 у приміщенні «Ренесансу» під виглядом кваліфікованої медичної допомоги здійснила незаконний збут шляхом ін'єкції С. (анкетні данні змінено на підставі постанови слідчого від 09.12.2015) 6 мл лікарського засобу «Сібазон» (по 2 мл в один день), тобто здійснила введення до організму С. 30 мг психотропної речовини «Діазепам». При цьому С. згоди на проведення щодо себе таких дій не надавав і не був обізнаний про те, що до його організму буде введено психотропну речовину.

Згідно з висновком експерта ХМАПО від 15.12.2015 № 12-10/2538 за результатами токсикологічного дослідження сечі С. виявлено субстанцію, яка є діючою речовиною психотропного засобу «Діазепам», який згідно зі списком № 2 таблиці № 3 «Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів», затвердженого постановою КМУ від 06.05.2000 № 770, належить до психотропних речовин, обіг яких обмежено і стосовно яких допускаються виключення деяких заходів контролю.

Злочин учиняється шляхом застосування фізичного або психічного насильства, обману чи з використанням безпорадного стану потерпілого. Такими діями можуть бути утримання потерпілого силоміць і введення в його організм наркотичного засобу, психотропної речовини або їх аналогів шляхом ін'єкції, залякування потерпілого застосуванням до нього фізичного насильства, якщо він відмовиться від введення в його організм наркотичного засобу, психотропної речовини або їх аналогів, повідомлення потерпілому неправдивих відомостей або приховування певних обставин, що вводять його в оману стосовно певних фактів і дає змогу винному ввести в його організм зазначені засоби або речовини.

Злочин вважається **закінченим з моменту** введення зазначеного засобу або речовини.

До обов'язкових **суб'єктивних ознак** відносять вину у формі прямого умислу та обов'язкові ознаки суб'єкта злочину (фізична, осудна особа, яка до вчинення злочину досягла 16-річного віку).

Особливості кваліфікації незаконного введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за наявності кваліфікуючих ознак	Кваліфікуючими ознаками є такі: • ті самі дії, якщо вони призвели до наркотичної залежності потерпілого або вчинені повторно або особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 306–312 та 314–318 цього Кодексу, або вчинені щодо двох чи більше осіб, або якщо вони заподіяли середньої тяжкості чи тяжке тілесне ушкодження потерпілому (ч. 2 ст. 314); • дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або особи, яка перебуває в безпорадному стані, чи вагітної жінки, або якщо вони були пов'язані з введенням в організм іншої особи особливо небезпечних наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а також якщо внаслідок таких дій настала смерть потерпілого (ч. 3 ст. 314).
---	--

Учинення діяння, якщо вони призвели до наркотичної залежності потерпілого, – наркотичну залежність потерпілого слід розуміти як стан, що є притаманним для хворих на наркоманію. При цьому під наркоманією розуміють хворобливий психічний стан, зумовлений хронічною інтоксикацією внаслідок зловживання наркотичними засобами, віднесеними до таких конвенціями ООН і спеціально уповноваженим органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я, і який характеризується психічною або фізичною залежністю від них. Хворий на наркоманію (наркоман) – це особа, якій лікарсько-консультативною комісією встановлено діагноз «наркоманія».

Учинення діяння повторно – див. аналіз ст. 305 КК.

Учинення діяння особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 306–312 та 314–318 КК, – див. аналіз ст. 305 КК.

Учинення діяння щодо двох чи більше осіб – незаконне введення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів двом і більше особам має охоплюватися єдиним умислом винного й учинятися, як правило, в тому ж самому місці без значного розриву в часі. Якщо ці дії були вчинені в різні проміжки часу й не охоплювалися єдиним умислом, це повторність злочину. У разі, коли одному з потерпілих введено наркотичні засоби чи психотропні речовини, а щодо іншого зробити це не вдалося з причин, що не залежали від волі винного, вчинене підлягає кваліфікації за ч. 1 ст. 314 та за ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 314 КК.

Учинення діяння, якщо вони заподіяли середньої тяжкості чи тяжке тілесне ушкодження потерпілому, вважається таким, якщо наслідок від незаконного введення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів полягає в заподіянні потерпілій особі середньої тяжкості чи тяжкого тілесне ушкодження.

Учинення діяння щодо неповнолітнього – див. аналіз ст. 307 КК.

Учинення діяння щодо особи, яка перебуває в безпорадному стані, є таким у тих випадках, коли особа за своїм психічним або фізичним станом неспроможна розуміти характер і наслідки вчинюваних щодо неї дій або чинити опір (через малолітній вік, фізичні вади, розлад психічної діяльності, хворобливий або непритомний стан тощо). Винний повинен усвідомлювати, що потерпілий перебуває саме у безпорадному стані, і при цьому не має значення, чи винний сам призвів до такого стану потерпілу особу, чи вона перебувала в безпорадному стані незалежно від його дій.

Учинення дій, якщо вони були пов'язані з введенням в організм іншої особи особливо небезпечних наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, – за цією кваліфікуючою ознакою діяння необхідно кваліфікувати в тому випадку, коли суспільно небезпечне діяння (введення в організм іншої людини) пов'язується з використанням наркотичних засобів, віднесених Кабінетом Міністрів України до Таблиці 1 Списку 1 «Особливо небезпечні наркотичні засоби, обіг яких заборонено» Переліку.

Учинення діяння, якщо внаслідок таких дій настала смерть потерпілого, буде таким лише за умови, що смерть сталася саме внаслідок незаконного введення в організм людини проти її волі наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. При цьому дії винного мають характеризуватися прямим умислом щодо насильницького введення в організм людини зазначених засобів чи речовин і необережністю щодо настання смерті. Вони повністю охоплюються ч. 3 ст. 314 і додаткової кваліфікації за ст. 119 КК не потребують.

Якщо ж умисел винного був спрямований на позбавлення потерпілого життя, злочинні дії підлягають кваліфікації за ч. 1 або відповідними пунктами ч. 2 ст. 115 та ч. 2 чи ч. 3 ст. 314 КК.

5. Кваліфікація схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 315 КК)

Загальні питання кваліфікації схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів	<i>Схиляння певної особи до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ч. 1 ст. 315)</i>
---	---

Для правильної кваліфікації такого діяння, як схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, необхідно обов'язково встановити такі ознаки: предмет злочину, суспільно небезпечне діяння та ознаки суб'єктивного характеру.

28.08.2010 близько 14:00 год. у с. Хутори Кривошійські по вул. Зарічній, 6 Хмільницького району Вінницької області гр. Г. шляхом пропозиції схилив гр. В. до вживання наркотичного засобу – канабісу шляхом скурювання коноплі через пристрій для куріння «бульбюлятор».

Повторно, 30.08.2010 близько 16 год. 00 хв. у с. Хутори Кривошійські (...) Г. шляхом пропозиції схилив В. до вживання наркотичного засобу – канабісу шляхом скурювання коноплі через пристрій для куріння «бульбюлятор».

14.09.2010 під час огляду місця події в с. Хутори Кривошійські по вул. (...) вказаний пристрій для куріння коноплі «бульбюлятор» було виявлено та вилучено, на його внутрішніх стінках згідно з висновком експерта від 01.10.2010 № 1318 міститься особливо небезпечний наркотичний засіб – екстракт канабісу масою 0,042 г у перерахунку на суху речовину, а також виявлено та вилучено речовину рослинного походження, яка згідно з висновком експерта від 11.10.2010 № 1318 є особливо небезпечним наркотичним засобом, обіг якого заборонено, – канабісом масою 2,71 г у перерахунку на висушену речовину.

Свою вину в скоєнні вказаного злочину підсудний Г. визнав повністю та показав, що в серпні 2010 р., якого саме числа не пам'ятає, він прийшов у с. Хутори Кривошійські на присадибну ділянку, яку він з матір'ю обробляє і яка належить його бабусі, та помітив, що на подвір'ї біля веранди будинку росте рослина коноплі, яку він залишив, щоб вона підросла. У середині серпня 2010 р. Г., перебуваючи в с. Хутори Кривошійські і займаючись збором врожаю картоплі, вказану рослину коноплі зірвав, заніс на веранду літньої кухні та кинув на підлогу, щоб рослина висохла. 28.08.2010 близько 13 год. 00 хв. він у с. Лозна Хмільницького району зустрів В. і запропонував йому поїхати в с. Хутори Кривошійські до будинку його бабусі Ф., щоб покурити коноплі, яку він залишив на веранді літньої кухні. Коли вони приїхали, то Г. у приміщенні літньої кухні знайшов полімерну пляшку коричневого кольору, ємністю 1 л, виготовив «бульбюлятор», засипав у нього подрібнене листя коноплі, підпалив і зробив кілька затяжок, а потім дав пристрій для куріння коноплі В., який також зробив кілька затяжок. Після цього Г. викинув пристрій для куріння коноплі в куці неподалік від приміщення літньої кухні та разом із В. велосипедами поїхав у с. Лозна Хмільницького району.

30.08.2010 Г. знову запропонував В. поїхати в с. Хутори Кривошійські та покурити коноплі, яка залишилась в приміщенні літньої кухні. В. погодився, і вони велосипедами поїхали в с. Хутори Кривошійські, де Г. знову взяв пристрій для куріння коноплі, який перед цим викинув, і вони з В. з нього покурили коноплі. Курили вони біля вказаного приміщення, на подвір'ї. Пристрій для куріння коноплі Г. викинув у куці поблизу приміщення літньої кухні, й вони з В. поїхали по домівках у с. Лозна Хмільницького району. 14.09.2010 до Г. додому приїхали працівники міліції, яким він розповів про те, що з В. куриє коноплю.

Предмет злочину утворюють наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги (їх поняття див. в аналізі ст. 305 КК).

Суспільно небезпечне діяння передбачено законодавцем у формі дії, а саме у схилянні певної особи до вживання відповідних речовин.

Під **схилянням** до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів треба розуміти будь-які умисні ненасильницькі дії, спрямовані на збудження в іншій особі бажання вжити ці засоби або речовини хоча б один раз (пропозицію, умовляння, пораду, переконування тощо).

Якщо особа, яка схиляла когось до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів, збувала ці засоби, речовини споживачеві або брала участь у їх викраденні, незаконному виробництві, виготовленні, придбанні, зберіганні, перевезенні, пересиланні з метою збуту або без такої мети, її дії слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. 315 і, відповідно, ст. 307, 308, або 309 КК.

Момент закінчення злочину пов'язується з моментом вчинення суспільно небезпечного діяння, а саме схиляння до вживання. При цьому відповідальність за цей злочин настає незалежно від наслідків схиляння, тобто від того, вжила інша особа наркотичний засіб, психотропну речовину або їх аналог чи відмовилася це зробити.

До обов'язкових **суб'єктивних ознак** відносять вину у формі прямого умислу та обов'язкові ознаки суб'єкта злочину (фізична, осудна особа, яка до вчинення злочину досягла 16-річного віку).

Особливості кваліфікації схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за наявності кваліфікуючих ознак	Кваліфікуючою ознакою є така: «Та сама дія, вчинена повторно або щодо двох чи більше осіб, або щодо неповнолітнього, а також особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 307, 308, 310, 314, 317 цього Кодексу» (ч. 2 ст. 315).
--	---

Вчинення діяння повторно – див. аналіз ст. 305 КК.

Вчинення діяння щодо двох чи більше осіб є таким тоді, коли ці дії охоплювались єдиним умислом винного й учинялись, як правило, в тому ж самому місці без значного розриву в часі.

Вчинення діяння щодо неповнолітнього є таким тоді, коли схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів було реалізовано стосовно особи, яка не досягла 18-річного віку. Дії особи, яка поряд зі схилянням неповнолітнього до вживання таких засобів чи речовин залучала його до участі в організації або утриманні місця для їх вживання, виробництва чи виготовлення, мають кваліфікуватися за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2 ст. 317 і ч. 2 ст. 315 КК.

Вчинення діяння особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 307, 308, 310, 314, 317 КК, – див. аналіз ст. 305 КК.

6. Кваліфікація незаконного публічного вживання наркотичних засобів (ст. 316 КК)

Загальні питання кваліфікації незаконного публічного вживання наркотичних засобів	Публічне або вчинене групою осіб незаконне вживання наркотичних засобів у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян (ч. 1 ст. 316)
---	--

Для правильної кваліфікації такого діяння, як незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів необхідно обов'язково встановити такі ознаки: предмет злочину, суспільно небезпечне діяння та ознаки суб'єктивного характеру.

Предмет злочину утворюють наркотичні засоби (їх поняття див. ст. 305 КК).

Суспільно небезпечне діяння передбачено законодавцем у формі дій, які полягають у публічному або груповому незаконному вживанні наркотичних засобів у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, або в інших місцях масового перебування громадян.

17.04.2013, близько 22-ї год., Д. разом з Я., який за цей злочин був засуджений вироком Тячівського районного суду від 24.06.2014, на території парку по вул. Травневій у смт. Буштино неподалік від пам'ятника «Лісорубам» за допомогою саморобного пристрою, який виготовив Я. з пластикової пляшки шляхом куріння вживали особливо небезпечний наркотичний засіб – канабіс.

У судовому засіданні обвинувачений Д. свою вину у вчиненні інкримінованого йому кримінального правопорушення визнав повністю. Пояснив, що 17.04.2013 близько 22-ї год. вони з Я. сиділи на лавці у парку в смт. Буштино та розпивали алкогольні напої. Після цього Я. запропонував йому вжити наркотичні речовини за допомогою саморобного пристрою, який мав із собою. Під час куріння наркотичної речовини їх затримали працівники міліції.

За змістом ст. 316 КК відповідальність за вчинення передбачених нею діянь настає: для однієї особи – за наявності двох обов'язкових ознак, а саме: 1) вживання наркотиків у місцях масового перебування громадян; 2) вживання їх публічно. Отже, обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього діяння в разі вчинення його однією особою є обстановка – публічність уживання.

Під **незаконним публічним вживанням наркотичних засобів** слід розуміти вживання їх у відкритий (очевидний для інших осіб) спосіб і в присутності третіх осіб, які усвідомлюють характер того, що відбувається. Це може бути ін'єкція наркотичної рідини, куріння гашишу, крепу, опію, вживання макової соломки тощо.

Для відповідальності за вживання наркотичних засобів групою осіб обов'язковою є лише одна ознака: вживання наркотиків у місцях масового перебування громадян. При цьому не має значення, вживали її учасники наркотики у присутності інших осіб чи за їх відсутності. Для кваліфікації також не має значення, вживали учасники групи наркотичні засоби послідовно чи одночасно.

При цьому обов'язковою ознакою цього злочину є місце його вчинення. Так, місцями масового перебування громадян визнаються школи, училища, технікуми, коледжі, вищі навчальні заклади, стадіони, кінотеатри, театри, дискотеки та інші подібні до них заклади. Під іншими місцями масового перебування громадян маються на увазі вокзали, пристані, пляжі, парки, дитячі майданчики, підземні переходи, вулиці, площі тощо.

Злочин вважається **закінченим з моменту** вживання (прийняття) наркотичного засобу незалежно від того, чи була доведена особа до стану наркотичного сп'яніння.

До обов'язкових **суб'єктивних ознак** відносять вину у формі прямого умислу та обов'язкові ознаки суб'єкта злочину (фізична, осудна особа, яка до вчинення злочину досягла 16-річного віку).

Особливості кваліфікації незаконного публічного вживання наркотичних засобів за наявності кваліфікуючих ознак	Кваліфікуючою ознакою є така: «Ті самі дії, вчинені повторно або особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 307, 310, 314, 315, 317, 318 цього Кодексу» (ч. 2 ст. 316)
---	---

Учинення діяння повторно – див. аналіз ст. 305 КК.

Учинення діяння особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 307, 310, 314, 315, 317, 318 КК, – див. аналіз ст. 305 КК.

7. Кваліфікація організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 317 КК)

Загальні питання кваліфікації організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів	Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а також надання приміщення з цією метою (ч. 1 ст. 317)
---	---

Для правильної кваліфікації такого діяння, як незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх

аналогів, необхідно обов'язково встановити такі ознаки: предмет злочину, суспільно небезпечне діяння та ознаки суб'єктивного характеру.

Предмет злочину утворюють наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги (їх поняття див. в аналізі ст. 305 КК).

Суспільно небезпечне діяння передбачено законодавцем у формі дій, які полягають у такому: 1) організація місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення зазначених вище засобів або речовин; 2) утримання таких місць; 3) надання приміщення з цією метою.

07.02.2017 об 11 год. 30 хв. гр. П., перебуваючи за місцем свого проживання, забезпечуючи можливість вживання наркотичних засобів іншій особі, шляхом дозволу надав гр. С. приміщення квартири № 76, що в буд. № 4 по вул. Пирогова в м. Нововолинську, для незаконного вживання наркотичного засобу. При цьому С., скориставшись наданням дозволу П., вжив наркотичний засіб (канабіс) шляхом його викурювання за допомогою саморобного пристрою для куріння, який виготовив на місці з метою власного вживання та частину якого в подальшому було вилучено працівниками поліції під час проведення огляду приміщення 07.02.2017 в період часу з 16 год. 00 хв. по 16 год. 34 хв.

Згідно з висновком експерта від 14.02.2017 № 63/60 нашарування речовини коричневого кольору на наданих на дослідження двох обрізаних пластикових пляшках та фрагменті фольги, які були вилучені в процесі проведення огляду приміщення квартири № 76, що в буд. № 4 по вул. Пирогова в м. Нововолинську, являють собою особливо небезпечний наркотичний засіб – екстракт канабісу. Загальна маса екстракту канабісу (в перерахуванні на висушену речовину) становить 0,013 г.

За змістом ст. 317 КК під **місцями для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів** розуміються будь-які жилі або нежилі приміщення (будинок, квартира, казино, більярдна, лазня, гараж, сарай, склад, горище, підвал, землянка тощо) за умови, що вони призначені для використання із зазначеною метою.

Організація такого місця полягає у вчиненні однією чи кількома особами дій, що фактично призвели до його створення або були на це спрямовані (підшукування приміщення, готування пристроїв для вживання, виробництва та виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин, залучення клієнтів і співучасників, розроблення конспіративних заходів тощо). Злочин вважається **закінченим з моменту** створення такого місця незалежно від того, почало воно функціонувати чи ні.

Утримання зазначеного місця – це сукупність дій з підтримання його функціонування (матеріальне забезпечення, охорона, залучення й обслуговування клієнтів, здійснення конспіративних

заходів тощо). Особа, яка утримує таке місце, може як володіти ним, так і розпоряджатися на інших підставах.

Під **наданням приміщення** для вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів треба розуміти забезпечення можливості одній чи декільком особам використати його в такий спосіб хоча б один раз.

Якщо особа поряд з організацією (утриманням) місця чи наданням приміщення для незаконного вживання, виробництва або виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів викрадала ці засоби чи речовини або займалася їх незаконним виробництвом, виготовленням, придбанням, зберіганням, перевезенням, пересиланням з метою чи без мети збуту, збувала їх або схиляла інших осіб до їх уживання, їй дії необхідно кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. 317 і, відповідно, ст. 307, 308, 309 або 315 КК.

Утримання місця й надання приміщення одночасно для вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та для розпусти кваліфікується за сукупністю злочинів, передбачених ст. 317 та 302 КК.

Злочин вважається **закінченим з моменту** виконання однієї з указаних дій.

До обов'язкових **суб'єктивних ознак** відносять вину у формі прямого умислу й обов'язкові ознаки суб'єкта злочину (фізична, осудна особа, яка до вчинення злочину досягла 16-річного віку). При цьому, як наголошує постанова ПВСУ, обов'язковою ознакою діяння є **спеціальна мета** – забезпечити незаконне вживання, виробництво чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Особливості кваліфікації організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за наявності кваліфікуючих ознак	Кваліфікуючою ознакою є така: «Ті самі дії, вчинені повторно або з корисливих мотивів, або групою осіб, або із залученням неповнолітнього» (ч. 2 ст. 317)
---	---

Вчинення діяння повторно – див. аналіз ст. 305 КК.

Вчинення діяння з корисливих мотивів є таким тоді, коли суб'єкт злочину бажав одержати у зв'язку з цим матеріальні блага для себе або інших осіб, уникнути матеріальних витрат чи обов'язків або досягти іншої матеріальної вигоди.

Вчинення діяння групою осіб є таким тоді, якщо у ньому брали участь декілька (два або більше) виконавців без попередньої змови між собою.

Вчинення діяння із залученням неповнолітнього – див. аналіз ст. 307 КК.

Перелік питань для самоконтролю

1. Яким є зміст понять «наркотичні засоби», «психотропні речовини», «їх аналоги», «прекурсори» та «фальсифіковані лікарські засоби»?
2. Якими є підстави відмежування злочинних від незлочинних діянь у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів?
3. Які існують відмінності між організацією, утриманням місць та надання приміщення для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів?
4. Які існують відмінності між незаконним виробництвом та незаконним виготовленням наркотичних засобів, або психотропних речовин?
5. Які існують відмінності у кваліфікації незаконного публічного вживання наркотичних засобів однією особою та групою осіб?
6. Що таке «вчинення діяння, якщо вони призвели до наркотичної залежності потерпілого» як кваліфікуюча ознака?
7. Якою має бути кваліфікація незаконного введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, якщо внаслідок таких дій настала смерть потерпілого?
8. Як розмежувати ст. 310 та 320 КК?
9. Якими є особливості кваліфікації в разі незаконного зберігання та незаконному перевезення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів?
10. Як розмежувати ст. 305 та 201 КК?

Список рекомендованої літератури

1. Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квіт. 2002 р. № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02>.
2. Про затвердження Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів : постанова Кабінету Міністрів України від 6 трав. 2000 р. № 770 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-п>.
3. Наден О. В. Спеціальні види звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів / О. В. Наден. – Харків : Право, 2003. – 224 с.
4. Фесенко Є. В. Злочини проти здоров'я населення та система заходів з його охорони : монографія / Є. В. Фесенко. – Київ : Атіка, 2004. – 279 с.